

Výskumný ústav detskej psychológie a patopsychológie

Cyprichova 42, 831 05 Bratislava

02/4342 0973, vudpap@vudpap.sk, www.vudpap.sk

SMERNICA
č. 2/2025
ETICKÝ KÓDEX
VÝSKUMNÉHO ÚSTAVU DETSKEJ PSYCHOLÓGIE
A PATOPSYCHOLÓGIE

Predkladá:	Schválila:	Účinnosť:
PaedDr. Robert Tomšík, PhD.	PhDr. Alena Kopányiová, PhD., riaditeľka	Od: 1.9.2025
dátum	dátum	
podpis	podpis	

Riaditeľka Výskumného ústavu detskej psychológie a patopsychológie v Bratislave (ďalej len „VÚDPaP“) vydáva v súlade s Organizačným poriadkom VÚDPaP tento Etický kódex VÚDPaP ako záväzný interný predpis pre všetkých jeho zamestnancov .

Preambula

VÚDPaP je vedecko-výskumná a odborná inštitúcia, ktorá sa od svojho vzniku v roku 1964 venuje výskumu psychologických aspektov vývinu detí a mládeže, ako aj vývoju metód, nástrojov a intervencií, ktoré podporujú zdravý vývin detí v rôznych sociálnych kontextoch. V rovnakej miere sa venuje aj podpore odborníkov v oblasti psychológie, špeciálnej pedagogiky a príbuzných profesií, ktorým poskytuje metodické usmernenia, diagnostické nástroje a odbornú pomoc.

Odborní zamestnanci VÚDPaP poskytujú poradenské a podporné služby deťom, ich zákonným zástupcom, pedagógom a ďalším odborníkom v situáciách, ktoré si vyžadujú zvýšenú citlivosť na psychické, vývinové a sociálne potreby dieťaťa. V tejto práci sa opierajú o zásady rešpektu k ľudskej dôstojnosti, ochrany najlepšieho záujmu dieťaťa a zodpovedného výkonu odbornej činnosti.

Etický kódex VÚDPaP vyjadruje jeho záväzok udržiavať vysoké štandardy odbornej, výskumnej a poradenskej práce, posilňovať integritu pracovného prostredia a prispievať k budovaniu dôvery medzi inštitúciou a verejnosťou. Uznáva základné ľudské práva, podporuje akademickú slobodu, rešpektuje hodnoty diverzity, rovnosti a inklúzie a zaväzuje všetkých zamestnancov konať v súlade s profesionálnou etikou, transparentnosťou a verejnou zodpovednosťou.

I. ODDIEL ZÁKLADNÉ USTANOVENIA

Článok 1

Predmet úpravy a pôsobnosť Etického kódexu

1. Etický kódex VÚDPaP je vyjadrením etických hodnôt uplatňovaných v prostredí VÚDPaP. Stanovuje etické princípy a normy správania zamestnancov s prihliadnutím na špecifiká ich pracovného zaradenia a odborných činností. Osobitne upravuje etické zásady platné pre vedeckovýskumnú činnosť.
2. Etický kódex VÚDPaP je záväzný pre všetkých zamestnancov VÚDPaP bez ohľadu na druh financovania alebo projektové zaradenie.

Článok 2

Všeobecné etické zásady

1. Zamestnanci VÚDPaP sa zaväzujú dodržiavať všeobecne uznávané morálne a etické princípy, ktoré vychádzajú z rešpektovania ľudskej dôstojnosti, základných práv a profesijnej integrity. V duchu týchto hodnôt sa riadia princípmi čestnosti, zodpovednosti,

poctivosti, spravodlivosti, pravdivosti, solidarity, úcty a rovnakého zaobchádzania v súlade s antidiskriminačnými štandardmi.

2. Každý zamestnanec VÚDPaP svojím konaním najmä:

- a) prejavuje úctu voči každému človeku a rešpektuje základné ľudské práva a slobody;
- b) netoleruje žiadne formy fyzického, psychického ani digitálneho násilia, aktívne vystupuje proti zneužívaniu, ponižovaniu alebo šikanovaniu jednotlivcov či skupín, a odmieta diskrimináciu v akejkolvek podobe;
- c) vedome a aktívne participuje na vytváraní spoločenského dobra;
- d) zachováva svoju osobnú morálnu bezúhonnosť, prejavuje pravdivosť vo svojich myšlienkach, slovách a skutkoch bez úmyslu uvádzať druhých do omylu;
- e) je lojálny k svojmu pracovnému prostrediu, ctí a rešpektuje jeho meno, históriu a hodnoty; je si vedomý, že svojím vystupovaním, aj v online prostredí, reprezentuje VÚDPaP navonok;
- f) dôstojne komunikuje na všetkých úrovniach pracovného života, vytvára atmosféru vzájomnej úcty, dôvery a spolupráce, podporuje iniciatívu a tímového ducha;
- g) ctí a dodržiava všeobecne záväzné právne predpisy a vnútorné predpisy VÚDPaP;
- h) nesie právnu, profesionálnu a morálnu zodpovednosť za svoje konanie;
- i) rešpektuje všetky formy vedeckovýskumnej činnosti realizovanej vo VÚDPaP;
- j) uznáva špecifiká pracovného prostredia ústavu a ctí transparentnosť pracovného života;
- k) podporuje slobodu myslenia, slova, výskumu, kritického myslenia a slobodnú výmenu odborných názorov, pričom odlišný názor prezentuje korektne a konštruktívne;
- l) dodržiava zásady koleuality a profesionálnej spolupráce;
- m) chráni citlivé a dôverné informácie súvisiace s činnosťami VÚDPaP a používa ich výlučne v súlade s ich určením; tieto informácie nesmie zneužívať na osobné alebo externé účely bez oprávnenia;
- n) nevyužíva svoje funkčné alebo pracovné postavenie na osobný prospech, prospech tretích osôb alebo na akúkoľvek formu korupcie či diskriminácie;
- o) podporuje antikorupčné správanie, nežiada a neprijíma materiálne ani iné výhody od tretích osôb v súvislosti s výkonom svojej práce.
- p) zamestnanec nezneužíva kolegiálne vzťahy, tímovú spoluprácu ani pracovné prostredie na vlastný prospech. Neprisvojuje si prácu druhých, neprenáša neprimerane vlastné povinnosti na iných a rešpektuje zásady rovnomerného a férového rozdelenia pracovných úloh.

II. ODDIEL

ETICKÉ ZÁSADY V PORADENSKEJ A PRAKTICKEJ ČINNOSTI

Článok 3

Zásady výkonu psychologickej, pedagogickej a/alebo sociálnej činnosti

Odborní zamestnanci vykonávajúci poradenskú, diagnostickú, intervenčnú alebo inú odbornú činnosť sa riadia etickými princípmi uvedenými v tomto oddiele tak, aby bola zabezpečená vysoká odborná a morálna úroveň poskytovaných služieb. Uplatňujú svoje odborné kompetencie v prospech jednotlivca a spoločnosti, pričom zachovávajú rešpekt k dôstojnosti,

právam, zdraviu a blahu klienta. Pri výkone svojej činnosti zachovávajú nestrannosť, odbornú integritu a najvyšší možný etický štandard. Najvyšším kritériom ich rozhodovania je záujem a dobro klienta, osobitne dieťaťa, ak ide o neplnoletú osobu.

Článok 4

Kompetencia a odborná spôsobilosť

1. Odborní zamestnanci si aktívne udržiavajú a rozvíjajú svoju odbornú spôsobilosť prostredníctvom kontinuálneho vzdelávania, odbornej reflexie a rešpektovania limitov vlastnej kompetencie. V súlade s tým:
 - a) prezentujú výhradne svoju oficiálne získanú kvalifikáciu, tituly a odborné kompetencie v oblastiach, v ktorých majú príslušné vzdelanie alebo výcvik;
 - b) nevykonávajú činnosti presahujúce ich odbornú spôsobilosť a dbajú na to, aby poskytovali služby len v oblastiach, v ktorých sú kvalifikovaní;
 - c) zabezpečujú, aby ich kompetencie a odborné názory neboli nesprávne interpretované, a ak k takýmto interpretáciám dôjde, aktívne ich korigujú;
 - d) ak ich odborná spôsobilosť nezodpovedá povahe žiadanej služby, odporúčia klienta alebo žiadateľa inému kvalifikovanému odborníkovi, ktorý túto službu môže poskytnúť;
 - e) zodpovedajú za činnosť osôb pracujúcich pod ich odborným dohľadom a zabezpečujú, aby si boli vedomí svojich kompetenčných limitov a neprekračovali ich.
2. Odborný zamestnanec je povinný uplatňovať nástroje generatívnej umelej inteligencie (ďalej len „GAI“) výlučne v súlade so zásadami odbornej spôsobilosti, etickej zodpovednosti a ochrany klienta. Použitie týchto nástrojov je prípustné iba pri činnostiach administratívneho, jazykového alebo pomocného charakteru, a to za predpokladu, že:
 - a) výstupy sú dôsledne overené odborníkom;
 - b) nedochádza k spracovaniu citlivých alebo osobných údajov;
 - c) nástroje GAI nie sú využívané pri diagnostike, interpretácii údajov, tvorbe odborných správ, návrhu intervencií ani pri tvorbe alebo adaptácii psychologických nástrojov;
 - d) odborná zodpovednosť nie je prenesená na nástroj umelej inteligencie a výstupy nástrojov GAI nie sú automaticky považované za odborné odporúčania bez primeraného dohľadu.

Článok 5

Získanie informovaného súhlasu a vzťah dôvery

1. Odborní zamestnanci sú povinní zabezpečiť, aby každý klient alebo iná zainteresovaná osoba porozumeli povahe poskytovanej odbornej činnosti, jej cieľom, metódam a možným dôsledkom. Ich činnosť je založená na vzťahu dôvery a rešpektovaní práva jednotlivca na slobodné a informované rozhodnutie o participácii na odbornej službe.
2. Odborní zamestnanci:
 - a) podnikajú všetky potrebné kroky, aby bol informovaný súhlas klienta alebo jeho zákonného zástupcu získaný platným spôsobom, s výnimkou prípadov, keď sa odborná

služba poskytuje na základe zákonného poverenia alebo nariadenia (v súlade s príslušnými právnymi predpismi);

- b) v situáciách, keď z dôvodu objektivity vyšetrenia alebo ochrany klienta nie je vhodné poskytnúť úplné informácie vopred, oznámia klientovi ciele, dôvody a dôsledky zásahu dodatočne; takýto postup vždy vopred konzultujú s kvalifikovaným kolegom;
- c) v prípade osôb, ktoré nie sú spôsobilé udeliť platný informovaný súhlas (napr. deti, osoby v krízovej situácii), zabezpečia jeho získanie od zákonného zástupcu, pričom primerane informujú aj samotného klienta podľa jeho schopností porozumieť;
- d) poskytujú informácie o svojich metódach a ich účinkoch pravdivo a primerane, vyhýbajú sa neodôvodnenému zveličovaniu alebo zavádzajúcim tvrdeniam, ktoré by mohli vyvolať nerealistické očakávania zo strany klientov alebo verejnosti;
- e) aktívne predchádzajú aj neúmyselnému zavádzaniu klientov ohľadom podstaty alebo následkov odborných zásahov, ktoré realizujú;
- f) chránia a podporujú práva osôb s obmedzenou spôsobilosťou rozhodovať (napr. detí, seniorov, fyzických osôb v zariadeniach), pričom zabezpečujú, aby sa na rozhodovaní podieľali v rozsahu svojich možností;
- g) ešte pred začatím služby informujú klienta o jeho práve službu kedykoľvek odmietnuť alebo od nej odstúpiť bez negatívnych následkov, a v prípade potreby umožnia odvolať informovaný súhlas aj počas trvania služby;
- h) ukončia poskytovanie služby, ak je zrejmé, že klient z nej nemá žiadny úžitok alebo by mu mohla spôsobovať ujmu;
- i) informujú klienta o podmienkach finančného vyrovnania (ak je relevantné), ktoré sa realizuje podľa platného cenníka výlučne prostredníctvom oficiálnych mechanizmov VÚDPaP.

Článok 6

Ochrana záujmov klienta

1. Odborní zamestnanci sú povinní aktívne chrániť dôvernosc všetkých informácií, ktoré získajú pri výkone odbornej činnosti alebo v rámci výskumu. Takéto údaje môžu zahŕňať osobné, citlivé alebo identifikovateľné informácie o jednotlivcoch, skupinách či organizáciách. Ich ochrana je neoddeliteľnou súčasťou etickej i právnej zodpovednosti odborného zamestnanca.
2. Odborní zamestnanci v súlade s Nariadením Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2016/679 z 27. apríla 2016 o ochrane fyzických osôb pri spracúvaní osobných údajov a o voľnom pohybe takýchto údajov, ktorým sa zrušuje smernica 95/46/ES (všeobecné nariadenie o ochrane osobných údajov) a podľa zákonom č. 18/2018 Z. z. o ochrane osobných údajov a o zmene a v doplnení niektorých zákonov v platnom znení:
 - a) zabezpečujú, aby všetky poskytované alebo archivované informácie mali takú formu, ktorá neumožňuje spätnú identifikáciu jednotlivcov alebo organizácií, pokiaľ to nie je nevyhnutné a výslovne povolené;
 - b) zdieľajú osobne identifikovateľné údaje s inými odborníkmi iba so súhlasom dotknutej osoby alebo zákonného zástupcu, s výnimkou prípadov tímovej spolupráce, kedy je rozsah výmeny údajov jasne vopred vysvetlený klientovi;

- c) môžu bez predchádzajúceho súhlasu poskytnúť informácie oprávneným osobám alebo inštitúciám v prípade, že existuje dôvodné podozrenie, že je ohrozená bezpečnosť klienta alebo iných osôb, pričom vždy konajú v súlade s platnou legislatívou;
- d) uchovávajú záznamy len po nevyhnutný čas, a to v identifikovateľnej podobe len dovtedy, kým je to v záujme klienta alebo výskumu; následne zabezpečia ich anonymizáciu, ak to nie je v rozpore s právnymi predpismi;
- e) vyhotovujú zvukové, obrazové alebo zvukovo-obrazové záznamy len so súhlasom klienta alebo účastníka výskumu, a to výlučne v súvislosti s odbornou činnosťou; na ich ďalšie použitie (napr. vzdelávacie, výskumné) je potrebný samostatný súhlas;
- f) zabezpečujú všetky záznamy, vrátane digitálnych, pred neoprávneným prístupom, stratou alebo zneužitím, v súlade s aktuálnymi právnymi predpismi o ochrane údajov (najmä GDPR a relevantnými národnými zákonmi);
- g) zabezpečujú, aby všetky osoby, ktoré pracujú pod ich odborným dohľadom, boli primerane poučené o povinnosti mlčanlivosti, zabezpečení ochrany osobných údajov a zachovávaní dôvernosti.

Článok 7

Osobné správanie a kolegiálnosť

1. Odborní zamestnanci vykonávajú svoju činnosť tak, aby nepoškodili dôstojnosť a práva klientov ani dôveru verejnosti v ich odbornú profesiu. Zachovávajú vysoké štandardy osobného správania a profesionálnej integrity voči klientom, kolegom a iným spolupracovníkom. Ich správanie nesmie znižovať profesionálnu úroveň ich práce ani ohrozovať bezpečnosť alebo pohodu osôb, s ktorými sú v profesionálnom kontakte.
2. Odborní zamestnanci:
 - a) vyhýbajú sa akémukoľvek správaniu, ktoré by mohlo byť nevhodné z pohľadu ochrany dôstojnosti a bezpečnosti klienta alebo účastníkov výskumu;
 - b) nevykonávajú odbornú činnosť, ak je ich fyzický alebo psychický stav znížený do tej miery, že by mohol negatívne ovplyvniť ich odborný úsudok alebo správanie;
 - c) nezneužívajú mocenské postavenie v profesionálnych vzťahoch, zdržia sa akéhokoľvek formy sexuálneho obťažovania voči kolegom, klientom alebo iným osobám v pracovnom kontexte;
 - d) rešpektujú hranice dôverného vzťahu s klientom a nevyužívajú jeho zraniteľnosť vo svoj prospech;
 - e) nevstupujú do intímneho vzťahu s klientom počas trvania profesionálneho vzťahu;
 - f) neprijímajú žiadny materiálny ani iný prospech nad rámec zmluvne dohodnutej odmeny, najmä ak by to mohlo narušiť objektivitu alebo nezávislosť ich odbornej činnosti;
 - g) zabezpečujú odbornú a technickú bezpečnosť všetkých nástrojov, prístrojov a postupov, ktoré používajú v profesionálnej praxi alebo výskume;
 - h) chránia testové materiály, záznamy a ďalšie odborné pomôcky pred prístupom neoprávnených osôb, najmä osôb bez adekvátnej kvalifikácie;

- i) aktívne vystupujú proti akejkoľvek forme diskriminácie na základe rodu, rasy, veku, národnosti, vierovyznania, politickej orientácie, sociálneho statusu alebo iných dôvodov;
- j) v pracovných vzťahoch vystupujú s úctou, korektnosťou a v duchu profesionálnej kolegiálnosti, rešpektujú svojich kolegov a zdržia sa verbálnych, písomných alebo nepriamych útokov na ich odbornú integritu;
- k) v prípade dôvodného podozrenia z neetického alebo neodborného správania kolegu najprv volia primeraný spôsob upozornenia, a ak nedôjde k náprave, postupujú v súlade s internými predpismi VÚDPaP.

Článok 8

Zachovanie nezávislosti, nestrannosti a mlčanlivosti

1. Odborní zamestnanci vykonávajú svoju činnosť nezávisle, nestranne a objektívne. Vo všetkých profesionálnych situáciách sa riadia zásadami neutrality, nepodliehajú tlakom, konfliktom záujmov ani predsudkom, ktoré by mohli ovplyvniť kvalitu poskytovaných služieb alebo integritu odborného úsudku.

Odborní zamestnanci:

- a) zachovávajú profesijnú nezávislosť voči klientom, inštitúciám, nadriadeným aj spoločenským vplyvom, ktoré by mohli narušiť objektivitu ich rozhodovania;
- b) dbajú na to, aby v ich odborných postojoch neprevládali osobné sympatie, antipatie, predsudky alebo vonkajšie záujmy, ktoré by ohrozili nestrannosť pri práci s klientmi alebo pri hodnotení informácií;
- c) sú viazaní povinnosťou mlčanlivosti o všetkých informáciách, ktoré získali v súvislosti s výkonom odbornej činnosti, a to aj po skončení poskytovania služby alebo pracovného pomeru. Táto povinnosť sa vzťahuje aj na spolupracovníkov a osoby pracujúce pod ich vedením;
- d) výnimkou z mlčanlivosti sú situácie stanovené zákonom, najmä:
 - I. poskytovanie psychologických služieb zamestnávateľom, organizáciám alebo iným subjektom pre účely personálnych rozhodnutí (napr. posudzovanie pracovnej spôsobilosti, výberové konania, pracovné hodnotenia),
 - II. konanie na žiadosť alebo príkaz orgánov činných v trestnom konaní alebo súdu;
 - 1. v týchto prípadoch poskytujú informácie výlučne v nevyhnutnom rozsahu a len po udelení informovaného súhlasu dotknutej osoby, ak zákon výslovne neustanovuje inak;
 - 2. ak má byť informácia pôvodne získaná pre jeden účel použitá na iný účel, je vždy potrebné získať nový informovaný súhlas dotknutej osoby vo forme, ktorú možno spätne overiť (písomný alebo inak preukázateľný súhlas);
 - 3. zodpovedajú za to, aby aj v rámci tímovej spolupráce bola dodržaná mlčanlivosť a rešpekt voči súkromiu klientov

III. ODDIEL

ETICKÉ ZÁSADY VO VEDECKEJ A VÝSKUMNEJ ČINNOSTI

Článok 9

Základné etické zásady vedeckovýskumnej činnosti

1. Vedeckovýskumní zamestnanci VÚDPaP zohrávajú zásadnú úlohu pri tvorbe, overovaní a šírení nového poznania v oblasti psychológie a príbuzných disciplín. Ich práca má nielen odborný, ale aj spoločenský a hodnotový rozmer. Od ich činnosti sa očakáva vysoká miera odbornej kompetentnosti, osobnej integrity a verejnej zodpovednosti.
2. Každý vedeckovýskumný zamestnanec je povinný vykonávať svoju činnosť v súlade s princípmi vedeckej čestnosti, transparentnosti, rešpektu k ľudskej dôstojnosti, plurality názorov a otvorenosti voči kritickej diskusii.
3. Základné etické zásady výskumnej činnosti vo VÚDPaP zahŕňajú najmä:
 - a) profesionalitu pri navrhovaní, realizácii, dokumentovaní a publikovaní vedeckovýskumných výstupov;
 - b) morálnu integritu, t. j. dodržiavanie zásad čestnosti, spravodlivosti, objektivity a zodpovednosti;
 - c) vedomú reflexiu dôsledkov výskumnej činnosti, vrátane možného dopadu na účastníkov, spoločnosť i vedeckú komunitu;
 - d) rešpekt a dôstojnosť v medziľudských aj profesijných vzťahoch, bez ohľadu na názorové rozdiely;
 - e) ochranu akademickej slobody, vrátane práva na nezávislé skúmanie, kritickú analýzu a slobodné vyjadrovanie výsledkov;
 - f) odmietnutie zneužívania výskumu na účely ideologickej, politickej alebo komerčnej manipulácie.
4. Vedeckovýskumný zamestnanec vo VÚDPaP:
 - a) uplatňuje nezaujatosť a nestrannosť v hodnotení vlastnej aj cudzej práce;
 - b) aktívne odmieta porušenia výskumnej etiky, vrátane plagiátorstva, fabrikovania, manipulácie s dátami a konfliktu záujmov;
 - c) podporuje kultúru otvorenej spolupráce a rešpektu voči iným výskumníkom;
 - d) neakceptuje „falošnú kolegialitu“, ktorá vedie k tolerancii voči neetickému správaniu;
 - e) dbá na osobnú a inštitucionálnu reputáciu VÚDPaP ako vedeckovýskumnej inštitúcie.
5. Používanie nástrojov generatívnej umelej inteligencie (ďalej len „GAI“) je vo vedeckej činnosti prípustné iba vtedy, ak:
 - a) zachováva autenticnosť, pôvodnosť a transparentnosť výskumného procesu;
 - b) je jasne deklarované vo výstupoch, ak GAI zohrala úlohu pri vedeckovýskumných procesoch alebo tvorbe textu;
 - c) nenahrádza odborné rozhodnutia výskumníka, najmä v oblastiach metodológie, analýzy údajov, interpretácie výsledkov a formulácie záverov;
 - d) neporušuje autorské práva, práva súvisiace s autorským právom, ochranu osobných údajov ani integritu výskumníka;
 - e) nie sú používané v oblastiach, kde existujú odborne uznávané špecializované nástroje určené na zber, spracovanie alebo analýzu údajov; v takýchto prípadoch sa musí

- uprednostniť nástroj, ktorý zabezpečuje transparentné, replikovateľné a metodologicky stabilné spracovanie dát;
- f) rešpektuje platné metodologické štandardy psychologických vedných disciplín, ktoré určujú jasné a overené pravidlá pre zber, spracovanie, analýzu a interpretáciu výskumných údajov;
 - g) nie sú využívané pri návrhu, vývoji ani adaptácii nástrojov na meranie, skrining alebo diagnostiku psychologických premenných; tieto činnosti musia byť vykonávané výlučne odbornými, overenými a všeobecne uznávanými postupmi.
6. Vedeckovýskumný zamestnanec vníma výskumnú činnosť ako prostriedok k rozvoju poznania, odbornej expertízy a verejného dobra. Je povinný chrániť dôveryhodnosť vedeckého výstupu a neznižovať jeho kvalitu ani pod tlakom očakávaní, kvót alebo vonkajších inštitucionálnych tlakov.
7. Vedeckovýskumný zamestnanec:
- a) rešpektuje všeobecne uznávané princípy vedeckej práce, vrátane dôsledného súladu s metodologickými, odbornými a publikačnými štandardmi;
 - b) dodržiava zásady objektivity, verifikovateľnosti a intelektuálnej poctivosti pri hľadaní pravdy, zohľadňujúc špecifiká danej vedeckej disciplíny;
 - c) je otvorený tímovej spolupráci, odbornej oponentúre a diskusii, pričom komunikuje kultivovane, s vecnými argumentmi a rešpektom voči odlišným názorom;
 - d) neznevažuje vedecké prístupy, rešpektuje odbornú pluralitu a legitímnosť alternatívnych výskumných rámcov, ak sú podložené dôkazmi;
 - e) nesie osobnú zodpovednosť za validitu, pôvodnosť a presnosť údajov, postupov aj záverov, ktoré uvádza vo výskumných výstupoch;
 - f) vykonáva expertíznu a posudzovateľskú činnosť nestranne, odborne a transparentne, bez vonkajších vplyvov;
 - g) predchádza konfliktu záujmov, vedomému skresľovaniu alebo neprimeranému ovplyvňovaniu záverov svojich odborných výstupov a vždy uprednostňuje verejný a odborný záujem pred osobným prospechom.

Článok 10

Zber a spracovanie výskumných údajov

1. Vedeckovýskumný zamestnanec nesmie vyvíjať žiadny nátlak (explicitný ani implicitný) s cieľom zabezpečiť účasť osoby vo výskume. Účasť musí byť založená výlučne na informovanom, dobrovoľnom a slobodnom rozhodnutí. Účastník má právo kedykoľvek výskum opustiť bez rizika negatívnych dôsledkov.
2. Pred začiatkom zberu údajov je výskumník povinný poskytnúť osobám, ktoré majú byť do výskumu zapojené, zrozumiteľné, pravdivé a primerané informácie o:
 - a) účele a metodológii výskumu,
 - b) rozsahu ich účasti,
 - c) predpokladaných rizikách a prínosoch,
 - d) časovej a organizačnej náročnosti,
 - e) spôsobe spracovania a publikovania údajov,
 - f) použití technológií, digitálnych nástrojov alebo umelej inteligencie.

3. Pred začatím výskumnej činnosti je vedeckovýskumný zamestnanec povinný zabezpečiť podpis informovaného súhlasu. Súhlas môže byť udelený aj elektronicky a musí obsahovať zákonné náležitosti v zmysle zákona o ochrane osobných údajov, pričom VÚDPaP je vždy povinný preukázať poskytnutie súhlasu so spracovaním osobných údajov. V prípade maloletých účastníkov výskumu poskytuje súhlas zákonný zástupca.
4. Výskum sa musí realizovať spôsobom, ktorý nevystavuje účastníkov psychickému, fyzickému ani sociálnemu riziku. Nepripustné sú intervencie alebo podmienky, ktoré by mohli viesť k frustrácii, preťaženiu, dezorientácii alebo strate dôstojnosti účastníka.
5. Vedeckovýskumný zamestnanec je povinný formulovať otázky a výskumné procedúry v súlade s etickými a odbornými normami. Nie je prípustné, aby účastník výskumu bol vystavený tlakovo formulovaným alebo manipulatívnym otázkam, ani aby bol navádzaný na odpovede, ktoré presahujú etické či zákonné limity.
6. Získané údaje musia byť spracované presne, bez selektívneho vynechávania, konštruovania či iného narušenia ich výpovednej hodnoty. Osobné identifikačné údaje musia byť nahradené anonymizovanými kódmi alebo pseudonymami, pričom výskumník je viazaný mlčanlivosťou.
7. Vedeckovýskumný zamestnanec nesmie generovať, nahrádzať ani modifikovať výskumné údaje prostredníctvom generatívnej umelej inteligencie. Ak je GAI využitá ako pomocný nástroj (napr. na jazykovú korekciu textu, vizualizáciu dát a výsledkov analýz, rešerš literatúry), jej použitie musí byť deklarované, transparentné a eticky odôvodnené. V prípade tvorby odborných alebo vedeckých výstupov je výskumník povinný zachovať osobnú autorskú zodpovednosť a neposkytovať výstupy GAI ako vlastné dielo. Vedeckovýskumný zamestnanec si nesmie privlastňovať text, ktorý bol vytvorený pomocou GAI, ani ho prezentovať ako výsledok vlastnej tvorivej alebo odbornej činnosti.
8. Vedeckovýskumný zamestnanec je povinný používať len také výskumné nástroje, ktoré:
 - a) sú voľne prístupné alebo
 - b) má k ich použitiu výslovný súhlas od autora v zmysle Autorského zákona v platnom znení, držiteľa práv alebo príslušnej inštitúcie.Použitie nástrojov bez riadneho súhlasu, licencií alebo v rozpore s podmienkami ich distribúcie sa považuje za porušenie výskumnej integrity a autorských práv alebo práv súvisiacich s autorským právom. Vedeckovýskumný zamestnanec nesmie upravovať, prekladať ani ďalej šíriť nástroje bez súhlasu oprávnenej osoby, pokiaľ nástroj nie je výslovne deklarovaný ako verejná doména alebo Open Access.

Článok 11

Zverejňovanie výsledkov a duševné vlastníctvo

1. Vedeckovýskumný zamestnanec:
 - a) rešpektuje autorské práva a ostatné práva duševného vlastníctva v súlade so zákonom č. 185/2015 Z. z. Autorský zákon v znení neskorších predpisov;
 - b) dodržiava medzinárodne uznávané publikačné normy, najmä transparentnosť autorstva a spoluautorstva, vyvážené priznanie podielu na výstupoch, rešpektovanie práva na prvé publikovanie a neprivlastňovanie si výsledkov práce iných osôb;

- c) korektne cituje všetky použité informačné zdroje podľa uznávaných citačných štandardov (napr. APA, Chicago, ISO);
- d) netoleruje žiadnu formu plagiátorstva vrátane autoplagiátorstva, falšovania alebo manipulácie s dátami pri publikovaní výsledkov;
- e) nepoužíva nástroje GAI na tvorbu vedeckých alebo odborných textov; zodpovedá za presnosť, originalitu a vedecký charakter výstupu;
- f) nezverejňuje výsledky získané na pôde VÚDPaP bez súhlasu zodpovedného riešiteľa projektu a/alebo vedenia VÚDPaP, najmä nie s cieľom osobného prospechu alebo poškodenia inštitúcie;
- g) zabezpečuje, aby výsledky výskumu boli dostupné v primeranom čase a rozsahu; nebráni ich publikovaniu bez relevantného odborného dôvodu;
- h) nesmie zatajiť a vydávať za svoje také vedecké zistenie, ktoré už bolo publikované iným autorom.

Článok 12

Projekty a granty

1. Interné výskumné projekty podliehajú etickému posúdeniu, ku ktorému vypracúva stanovisko príslušný orgán v súlade s internými predpismi VÚDPaP (napr. Etická a metodologická komisia VÚDPaP alebo Vedecká rada).
2. Vedeckovýskumný zamestnanec:
 - a) uplatňuje transparentné, eticky a právne korektné postupy pri príprave, predkladaní a realizácii projektov financovaných z európskych štrukturálnych a investičných fondov, externých grantových schém, iných finančných mechanizmov alebo z interných zdrojov;
 - b) aktívne predchádza skutočnému aj potenciálnemu konfliktu záujmov pri získavaní, správe a hodnotení finančných prostriedkov súvisiacich s vedeckovýskumnou činnosťou;
 - c) zodpovedne a efektívne hospodári s finančnými, personálnymi a materiálnymi zdrojmi, pričom rešpektuje pravidlá transparentnosti, kontrolovateľnosti a verejného záujmu;
 - d) zabezpečuje, aby výsledky výskumu boli v súlade s cieľmi projektov a aby sa grantové prostriedky nevyužívali na iné ako deklarované účely;
 - e) rešpektuje pravidlá vyúčtovania a administratívneho ukončenia projektov, vrátane riadneho zverejnenia výstupov a odovzdania dokumentácie v zmysle požiadaviek poskytovateľov financovania.

IV. ODDIEL

APLIKÁCIA ETICKÉHO KÓDEXU

Článok 13

Porušenie Etického kódexu a kompetencie etických orgánov

1. Porušenie ustanovení Etického kódexu môže byť v zmysle tohto Etického kódexu posúdené ako porušenie pracovnej disciplíny, neplnenie povinností vyplývajúcich z jeho pracovnoprávneho vzťahu a príslušných právnych predpisov, etických noriem alebo profesionálnej integrity zamestnanca. Takéto konanie môže mať pracovnoprávne,

disciplinárne alebo iné právne následky v súlade s príslušnými právnymi predpismi a vnútornými predpismi VÚDPaP.

2. Posúdenie Etického kódexu zamestnancom sa posudzuje na základe podnetu na preverenie možného porušenia Etického kódexu (ďalej len „podnet“) zamestnanca VÚDPaP, riaditeľka a klienta.
3. Podnet musí byť podaný písomne (vrátane elektronickej formy) a obsahovať:
 - a) identifikačné a kontaktné údaje predkladateľa,
 - b) označenie zamestnanca, ktorého sa podnet týka,
 - c) uvedenie konkrétneho ustanovenia Etického kódexu,
 - d) skutkový opis konania považovaného za porušenie.

Článok 14

Etická rada

1. Etická rada je *ad hoc* zriaďovaný orgán riaditeľa VÚDPaP pre dodržiavanie Etického kódexu, ktorý posudzuje dôvodnosť podnetov na porušenie Etického kódexu zo strany zamestnancov v pracovnej, poradenskej, odbornej alebo výskumnej činnosti. Táto rada nie je totožná s Etickou a metodologickou komisiou VÚDPaP, ktorá sa zaoberá výhradne etickým posudzovaním výskumných úloh v rámci Plánu hlavných úloh (PHÚ).
2. Etickú radu zriaďuje a jej členov a predsedu vymenúva a odvoláva riaditeľ VÚDPaP v prípade potreby preverenia podnetu na možné porušenie Etického kódexu najneskôr do 14 kalendárnych dní od prijatia podnetu. Predsedom komisie je riaditeľ alebo ním poverená osoba. Predseda zodpovedá za zvolanie, koordináciu a priebeh zasadnutia.
3. Etická rada má troch členov a jedného náhradníka. Jedným z členov je predseda Etickej rady, ktorý zabezpečuje priebeh preverenia podnetu. Náhradník sa zúčastňuje preverenia podnetu, ak u niektorého z vymenovaných členov Etickej rady nastane konflikt záujmov
4. Všetci členovia Etickej rady podpisujú vyhlásenie o nezávislosti a mlčanlivosti.

Článok 15

Interný postup Etickej rady

1. Po prijatí úplného podnetu predseda Etickej rady požiada dotknutého zamestnanca o písomné vyjadrenie k podnetu aj s určením termínu, dokiaľ sa má vyjadriť. Po obdržaní vyjadrenia zamestnanca do 14 pracovných dní od jeho doručenia, zvolá predseda Etickej rady e-mailom jej členov, pričom im zašle podnet, vyjadrenie zamestnanca a požiada ich o zaslanie ich predbežného stanoviska pred zasadnutím Etickej rady.
2. Členovia pred zasadnutím Etickej rady zašlú svoje predbežné odborné stanovisko, pričom dbajú na princípy nestrannosti, odbornosti a spravodlivosti. V prípade posudzovania porušení v poradenskej práci so zraniteľnými skupinami (napr. deťmi) uplatňujú princíp najlepšieho záujmu klienta. Zároveň sa vyjadria, či u nich neexistuje konflikt záujmov.

3. Predseda na prvom zasadnutí Etickej rady určí zapisovateľa, ktorý vyhotoví zápisnicu a na základe doručených podkladov vedie preverenie podnetu, ktorý musí byť posúdený do 60 kalendárnych dní odo dňa jeho prijatia.
4. Etická rada vydáva svoje stanovisko konsenzuálne. Predseda nemá rozhodovacie právo nad rámec ostatných členov.
5. Zo zasadnutia Etickej rady sa vyhotovuje zápisnica, ktorá zhrnutie podnetu, posúdenie dôvodnosti a návrh odporúčaní, podpisy všetkých členov a zakladá sa do osobného spisu zamestnanca.
6. Po preverení podnetu predseda Etickej rady písomne informuje zamestnanca o výsledkoch posúdenia.
7. Zároveň Kancelária riaditeľa informuje predkladateľa podnetu o tom, že podnet bol prešetrový a uzavretý. Neoznamujú sa mu interné závery, ak to nie je nevyhnutné.
8. V prípade zistenia porušenia Etického kódexu predloží Etická rada návrh opatrení riaditeľovi na jeho rozhodnutie o ďalšom postupe.
9. Riaditeľ/ka VÚDPaP rozhoduje o následných opatreniach na základe odporúčania Etickej rady. V prípade, ak konanie zamestnanca spĺňa znaky porušenia pracovnej disciplíny, postupuje VÚDPaP v zmysle Pracovného poriadku a príslušných právnych predpisov.
10. Ak bol voči zamestnancovi už v posledných 6 mesiacoch posudzovaný podnet týkajúci sa toho istého skutkového základu (t. j. rovnakého alebo veľmi podobného konania, osoby a okolností), nový podnet sa môže odmietnuť ako neopodstatnený, ak neobsahuje nové skutočnosti, dôkazy alebo podstatné súvislosti, ktoré neboli predmetom predchádzajúceho preverovania.

Článok 16

Záverečné a zrušovacie ustanovenia

1. Zrušuje sa Smernica č. 2/2017 Etický kódex Výskumného ústavu detskej psychológie a patopsychológie v Bratislave.
2. Etický kódex je záväzný pre všetkých zamestnancov VÚDPaP bez ohľadu na pracovné zaradenie a formu pracovného pomeru.
3. Každý zamestnanec je povinný oboznámiť sa s Etickým kódexom a deklarovat' súhlas s jeho dodržiavaním.
4. Tento Etický kódex VÚDPaP nadobúda účinnosť 1.9.2025.

PhDr. Alena Kopányiová, PhD.
riaditeľka